

S profesorem
Janem Starým o převratech
v dětské onkologii

Host

Petra Dvořáková

V
VĚŘIL JSEM,
ŽE TO MUSÍ JÍT
LEPŠÍ CESTOU

Text © Petra Dvořáková, Jan Starý, 2024

Cover and frontispiece photos © Vojtěch Vlk, 2024

Interior photos: archiv Jana Starého

© Host – vydavatelství, s. r. o., 2024

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2312-2 (PDF)

ISBN 978-80-275-2313-9 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2314-6 (MobiPocket)

Věnováno spolupracovníkům a rodině

I. část

KOLEM MALŠE

S kamarády o přestávce rekreačního fotbalku na koupališti u tzv. malého jezu v Českých Budějovicích. Pohyb a sport patřily do života profesora Starého už od dětství. (přelom 60. a 70. let)

Pane profesore, když je někdo tak úspěšný jako vy, vždycky si člověk klade otázku, jak se taková osobnost objeví, co ji zformovalo, čím se třeba už v dětství odlišovala... Jaké bylo vaše dětství?

Měl jsem štěstí, že jsem vyrůstal ve vilové čtvrti v Českých Budějovicích, která byla na okraji města, ale během deseti minut, čtvrt hodiny jsem byl v centru pěšky. Ta čtvrť byla vlastně slepá, nevedla tam žádná výpadovka, takže provoz byl minimální. Ulice a chodníky tenkrát ještě ani nebyly dlážděné.

A bylo to šťastné dětství. Ani ne pět minut chůze od domu nám tekla řeka Malše a já jsem mohl v zimě doma obout brusle a přejít v nich pár desítek metrů na řeku, která v zimě zamrzla. Dneska už nezamrzá, ale tenkrát, sotva jsme přišli ze školy, chodívali jsme až do večera hrát hokej. Nebo jsme v létě hráli fotbal, jako kluci jsme tyhle sporty milovali. Rodiče věděli, že je to bezpečné, protože v padesátých, šedesátých letech tam žádný velký provoz nebyl, a ani dodneška až tak není.

Asi pět set metrů od domu byl takzvaný malý jez, což bylo koupaliště na Malši. Scházela se tam polovina Budějovic a chodila se koupat k řece, protože tenkrát se běžně chodívalo koupat do řeky. Dneska už to moc dobře nejde, protože někdy v sedmdesátých letech postavili přehradu u městečka Římov a ta začala vypouštět spodní vodu. Tím skončilo bruslení i koupání, protože voda je velmi studená. Když máte venku třicet stupňů, vlezou do toho jenom odvážlivci. Něco takového za mě nebylo.

Takže i když ve městě, žil jste svět klukovských dobrodružství...

Ano, vlastně jsem život trávil na ulici. Nechodil jsem do mateřské školky, tenkrát to nebylo tolik zvykem, babičky bývaly doma a hlídaly vnoučata. Děti v okolí byly přibližně stejně staré jako já a tvořily se mezi nimi různé party. Byli tam i starší kluci a ti, jak to v takových situacích bývá, měli někdy tendenci šikanovat nás mladší. Takže ne všechno bylo vždycky růžové, ale rámcově ano. Pár kamarádů z té ulice si nesu až dodnes.

A jak jste to měl se sourozenci?

Má sestra byla o šest let mladší, takže jsme nevyrostali úplně spolu, ale hodně vedle sebe. Mně bylo devět, když jí byly tři roky. Ten rozdíl je velký, takže jsme si každý žili hodně ve svém světě. Já měl v té době už klukovské kamarády, hrál jsem fotbal a hokej a ona si hrála s panenkami, potažmo kamarádila s holčičkami z ulice.

Jaké jste tedy byl dítě?

V té době docela rozlítané a divoké, pravidelně jsem dostával nářezy od babičky, od mámy i táty. Taková byla doba, fyzické tresty se braly jako samozřejmost. Ale nebylo to denně a pokaždé jsem něco opravdu provedl. Táta někdy pracoval s řemenem, ale babička říkala: „Já si o tebe nebudu mlátit ruku“ a brala si měchačku. Také jsem klečoval v koutě. Ale nebylo to žádné trápení nevinného dítěte.

Představuju si, že to musely být nějaké klukoviny... vybavíte si něco konkrétního?

Víte, že už si příliš nevzpomínám...? Určitě to bylo něco, co si trest zasloužilo. Zlobení se se mnou táhlo i v prvních třech třídách základní školy. Nastoupil jsem do ní rozlítaný z ulice a škola to moc nedokázala zabrzdit, takže jsem pořád nosil poznámky, že lítám o přestávkách a vyrušuju v hodinách... Vidíte, jeden důvod výprasku si přece jen vybavuji. Bylo to ve třetí třídě, kdy jsem dostal jednu z dalších poznámek, které se v žákovské knížce začínaly vršit. A tak jsem si přes průsvitný papír nacvičil podpis svého otce, který byl celkem komplikovaný, a tímhle natrénovaným podpisem jsem poznámku podepsal. Bohužel jsem zapomněl čárku nad Y a paní učitelka, taky proto, že to nebyla dokonalá napodobenina podpisu, mě odhalila a napsala novou poznámku. Ta říkala, že jsem falšoval podpisy. Něco takového už doma vzbudilo opravdu nevoli. To je taková poslední vzpomínka na dobu, kdy jsem byl neukázněný žák. Pak jsem se někdy ve čtvrté třídě zklidnil a divokost z raného dětství, daná ulicí, ze mě nějak vyprchala.

Když říkáte, že jste byl divoké dítě, není nakonec i to, že se člověk trochu vymyká, že není jednoduše ovladatelný, známkou toho, že v sobě nese předpoklad k nějakému odlišnému, originálnímu způsobu myšlení a pohledu na věc?

Doufají v to syn a snacha. Můj vnuk Honzík, šestý konsekutivně toho jména v rodě, je na tom totiž ve svých devíti letech podobně, jako jsem zřejmě byl já před těmi

pětapadesáti lety. Syn se snachou to o mně vědí, vnuk je ve třetí třídě a poznámky nosil poctivě v první i druhé, tak doufají, že by to mohlo dopadnout tak pozitivně jako s dědou. Že by k něčemu jeho divokost mohla být. I když se situace, myslím dětství mých vnuků v porovnání s mým, tedy ob dvě generace, hodně změnila. My jsme opravdu byli vypouštěni na ulici bez obav s tím, že tam strávíme celý den, přijdeme jenom k obědu a zase poletíme. Z části svého dětství jsem čerpal většinu svého života, vlastně až dodnes. Ze svobody dítěte, které bylo venku a nikdo za ním neběhal a moc ho nehlídal, což dneska už nejde. Mí vnuci něco takového nemají ani náhodou a myslím si, že ve většině měst to už takhle děti nemají. Ani můj syn už to takhle neměl. Od šesti let chodil na atletiku a fotbal, ale do oddílu. Doba dětství mění...

Dá se říct, kam ho posouvá?

Víte, z tohoto pohledu musí být člověk opatrný, aby říkal: „Za mě to bylo lepší, horší...“, to nechci. Děťství mají dnes děti jiné, než jsem měl já. Když se na to podívám z pohledu svých vnuků, určitě mají víc informací o světě než já. Už dneska, v šesti, sedmi, osmi letech, byli třeba třikrát někde v zahraničí na dovolené, to já ani náhodou. Létají letadly, umějí zcela samozřejmě zacházet s elektronikou, místo aby četli, koukají na televizi... I když tedy trénovat čtení musejí. Ale jinak bůhvíjaké výhody současného dětství nevidím. Nevím, co dnes mají děti navíc, než jsem měl já. Mně v mém životě rozhodně nic nechybělo. Byl jsem v kolektivu, oni jsou taky v kolektivu, protože jsou od dětství ve školce, takže dětský kolektiv, který je

pro dítě důležitý, jim nikdo neupírá. Jenom je tu vedení, dohlížejí na ně paní učitelky. Myslím si, že dětství si užívají stejně, jako jsem si ho užíval já.

Byli vaši rodiče z dnešního pohledu a z pohledu toho, že jste si sám rodičovstvím prošel, přísní a nároční?

Byli přísní a byli nároční. Táta, taky lékař, byl hodně v práci a máma byla úřednice. Dělal od rána od šesti do dvou a v půl třetí byla doma, logicky s námi tedy byla víc a dohlížela na nás. A byla přísnou matkou. Hlavně ve škole jiná známka než jednička neexistovala. Ne že bych byl za horší známku nějak popotahován, ale byla komentována. Matka ode mě automaticky očekávala, že budu velmi dobrý žák, a tak jsem byl také veden a z tohohle pohledu na mě určitě kladla odpovídající nároky.

O jakém povolání jste jako chlapec snil?

Co si pamatuji, první dvě povolání byla námořník a archeolog. Námořník asi předešel archeologa. Ani ale nevím, proč právě on. Lipno tenkrát už bylo, ale žádnou loď jsme neměli. Jisté je, že jsem to měl spojeno se čtením knížek. Četl jsem hodně a byly tam i nějaké námořnické knihy. Námořník na oceánu byl něco, co mě lákalo, aniž bych pro to ale cokoli udělal. A archeolog – to přišlo ve škole, a taky jsem zájem o tuto oblast převzal od svého otce. Měl knížky o historii, hlavně o archeologických nálezech v Egyptě, Mezopotámii, Římě... Tátu tyhle věci zajímaly, vždycky je četl. Byly to knihy s obrázky a fotografiemi, já jimi nejdřív jen listoval, pak četl a vždycky jsem si říkal: archeologie... vykopávky... najít Tróju... Líbily se mi pyramidy, tajné chodby

v nich, Údolí králů a Tutanchamonova hrobka – to byly fascinující příběhy.

Táta, jak měl rád historii, tak jsme jezdili na výlety na hrady a zámky po jižních Čechách. První auto si koupil, když mi bylo deset let, a jeli jsme na dovolenou do Českého ráje a do severních Čech, navštívili jsme Kost, Trosky nebo Opočno. Dodnes si pamatuji, jaký dojem to na mě udělalo. Příležitostně nějaký hrad pro radost navštívím i dnes. Jeden z mých nesplnitelných snů je vidět hrad Krak des Chevaliers v Sýrii. Což se mi kvůli tamní válce nepochybně vidět nepodaří. Zájem o archeologii mě držel docela dlouho, asi většinu základní školy, aniž bych, prosím, zase pro to cokoli udělal. A pak to najednou nějak vyvanulo.

Když jste zmínil knížky o námořnících a archeologii, na které konkrétní knihy z dětství vzpomínáte?

Jeden z největších dojmů v dětství na mě udělaly knížky Arthura Ransoma o Vlaštovkách a Amazonkách, *Trosčníci z Vlaštovky*, což je vlastně taky o lodích a o dětech, byť se to neodehrává na moři, ale v jedné jezerní oblasti v Anglii. Dokonce, když jsme před lety jeli se ženou do Anglie do Liverpoolu na koncert jedné bigbítové skupiny, protože já občas jezdím na *jakože* hudební vykopávky, tak jsme si udělali prodloužený víkend v oné jezerní oblasti. Vyrazil jsem na jezero, kde se odehrává *Boj o ostrov*. Šel jsem po stopách Arthura Ransoma, po místech, o kterých jsem v jeho knize četl. Bylo to přibližně před čtyřmi lety, takže po mnoha letech od přečtení, a udělalo to na mě velmi milý dojem. Ta knížka ve mně zůstává. Teď jsem ji koupil svojí vnučce, ještě jsem jí ji nedal a říkám si, jak to

asi dopadne. On psal někdy v třicátých letech, když jsem jeho knihy četl já, byl konec padesátých let, tedy dejme tomu dvacet pět let od doby, kdy je napsal. Ale pro vnučku už to bude například devadesát let po napsání. Říkám si, jestli ji to ještě může oslovit, protože ona mluví o tom, až si přečte Harryho Pottera. Ale zkusím to a bude to pro mě určitá sociologická sonda.

Vidím, že jste byl od dětství čtenářem... Jaké další knížky jste měl rád?

V padesátých a šedesátých letech televize nebyla nebo jen málo, takže čtení do mého života patřilo automaticky. A zcela jistě jsem z takto nabrané slovní zásoby žil velmi dlouho. Formovala mě celá řada knížek, když bych měl jmenovat nějaké další, tak to byly mayovky. Můj otec a strýc měli velikou knihovnu pocházející z třicátých let, tedy z doby, kdy oni byli dětmi. Měli i výtisky *Malého čtenáře*, spoustu mayovek, které už v těch padesátých šedesátých letech u nás nebyly. Vlastně vidíte, námořník... ta kniha se myslím jmenovala *Skautova dobrodružství na cestě kolem světa*. Byly to spíš jen sešity, otec se strýcem jich měli asi šedesát a ten skaut se jmenoval Jacques. Já to četl *Jack* a jeho kamarád se jmenoval *Pilotte*. Byli to dospívající kluci, kteří prožívali neuvěřitelná dobrodružství, a já tím byl naprosto nadšený. Další knížka, která mě nadchla, byla *Nobody – muž z neznáma*, autorem byl Robert Kraft. Jednalo se o několikadílný seriál o člověku, který vyšel z moře nahý a stal se z něj někdo jako James Bond. Četl jsem hlavně u rodičů mého otce, později jsem v Budějovicích chodil do knihovny.

Zůstalo vám čtenářství i v dospělosti?

Jako lékař jsem začal chodit sem do motolské knihovny a četl hlavně detektivky. Do té doby jsem se na ně díval trochu spatra, ale pak jsem ve službách zjistil, že je to zdaleka nejlepší věc, která se ve službě dá číst. To byla první polovina osmdesátých let, pak ale čas začal ubývat. Až letos jsem se zaregistroval do Městské knihovny v Praze, protože jsem zjistil, že některé knížky, které bych si rád přečetl, jinde neseženu. Řekl jsem si: „Zaregistruj se“, maje ovšem doma skříň nepřečtených knížek. Ženě jsem to raději ani neřekl. Čekám v knihovně v pořadí na nějakou knížku, jsem tam ale registrovaný asi jen dva měsíce, takže na mě zatím zdaleka nedošla řada. Až si knížku vyzvednu, už teď mě znepokojuje, že ji budu muset přečíst v povinném intervalu.

A samozřejmě – jak jsem z nedostatku času knížky přestával číst, je to, jako když netrénujete tělo. Máte určitou fyzickou a ta se vám v čase začne vytrácet. V průběhu let jsem začal cítit, jak se mi vytrácí čeština. Myslím, že člověk, pokud není extra nadaný, slovní zásobu udržuje právě čtením. Máme tu jednoho profesora, přednostu dětské kliniky, kterému říkáme Jan Zlatoušský, protože on je opravdu mistr slova. Podobně jako byl pan profesor Koutecký, který byl mistr slova a češtiny v celé šíři a záběru. Byl jistě nejenom talentovaný, ale také svoji češtinu velmi pečlivě významnou část života piloval. Člověk by měl číst už jenom kvůli tomuhle...

Mimochodem, dokázal jste čtenářství předat i svému synovi?

Automaticky jsem předpokládal, že můj syn se taky začte do mayovek. Něco z knihovny po dědečkovi mi zůstalo,

tak jsem mu dal *Petrolejového prince* a další klasické mayovky. Syn přečetl *Prince*, a tím to pro něj skončilo.

Vraťme se do dětství, váš tatínek byl lékař, jak jste jeho profesi vnímal?

Jako dítě jsem jeho práci bral jako fakt, tak to jednoduše bylo. S mámou jsme v neděli, kdy měl táta víkendové služby, chodili do nemocnice a máma mu nosila oběd. Dalo se jít pěšky, bylo to přibližně dvacet minut od místa, kde jsme bydleli. Po našem obědě jsme oběd nesli jemu a chvíli jsme s ním pak byli v nemocnici. Měl víkendovou službu jednou do měsíce, jeho oddělení bylo v relativně staré budově a já tam část času při návštěvě procházel chodby. Ne že bych s tátou někdy byl na operačním sále nebo něco takového, to ani náhodou, ale vůně nemocnice tam byla, protože to byla chirurgická část nemocnice. Měl jsem povědomí, že táta má jednou týdně noční a jednou za měsíc celý víkend službu, to byla moje představa jeho práce. A pak taky, že si musel čas od času doma něco študovat, protože tak to v medicíně chodí.

A neměl jste coby dítě pocit, že vám práce tátu bere?

Ne, to ne. On dělal do čtyř hodin, v Budějovicích se jezdilo a pořád jezdí na kole, takže oba moji rodiče jezdili do práce na kole. A jemu to z nemocnice trvalo přibližně patnáct minut, takže byl ve čtvrt na pět nebo za deset půl páté doma, což bylo pořád relativně brzo. Já jsem stejně přišel z venku někdy v tuhle dobu. A na víkendy se nikam nejezdilo, protože auto jsme neměli, pracovalo

se v sobotu, i škola byla v sobotu, takže mi nijak nepřišlo, že by mi práce brala tátu.

Kdo vás v dětství nejvíc ovlivnil?

Asi nemůžu říct, že bych měl jednoho člověka, který mě ovlivnil. Určitě pro mě byla důležitá rodina, jak rodiče, tak prarodiče. Matčin otec zemřel mladý, nebylo mu ještě ani padesát. Říkali, že hodně kouřil, toho jsem ani nepoznal. Babička s námi žila v domě, který on – jsa stavební mistr – postavil. Rodiče mého otce bydleli deset minut chůze ve stejné části města na kraji naší čtvrti, byť už tedy v rušnější ulici, kde byl větší provoz. Pravidelně jsme za nimi chodili, v létě jsem k nim chodil na obědy a prarodiče byli důležitou součástí mého života. A určitě se na mém formování podíleli všichni.

Moje máma neměla sourozence, ale měla široké příbuzenstvo, které navštěvovala. Její rodina držela hodně pohromadě a každý druhý víkend jsme jezdili za jednou tetou, která byla učitelka. U ní se vždycky sešla druhá část rodiny, a to všechno byli lidé, kteří byli pro moje dětství důležití.

Neměl bych zapomenout na strýce, bratra mého otce, který byl novinář, byl takovým typickým novinářem, v uvozkách černá ovce rodiny. A pro mě jako pro dítě jistě pozoruhodný, „hůř řiditelný“ bohém. Ale zajímavý člověk. Tohle všechno mě tak nějak dohromady ovlivnilo. Včetně sousedů v naší ulici, kde se před těmi padesáti lety ještě všichni lidé velmi důvěrně znali. Byli to lidé, co tam žili odjakživa, většinou už další generace těch, kteří tam ty domy postavili, většinou někdy v období 1920 až 1940. Byla

to určitá komunita, kde se vytvářelo přátelské formující prostředí.

Říkal jste, že jste se ve čtvrté třídě zklidnil, srovnal. Vydrželo vám to i v pubertě?

Celkem ano. Myslím, že jsem měl normální pubertu. Možná že moje matka by vám to řekla trošku jinak, ale není tady a tím pádem mi chybí objektivní pohled. Ale nevzpomínám si, že by byly větší problémy. Já už jsem se pak opravdu docela srovnal a prováděl jsem spíš takové obvyklé kousky... Například se začalo chodit do tanečních, kluci v šestnácti, děvčata v patnácti. A my jsme občas místo hodiny vyrazili s kamarády na pivo do hospody, v šestnácti letech nám tenkrát běžně nalili. Tím jsme ale začali ztrácet krok v tanečních, takže jsem se nikdy pořádně nenaučil tancovat.

Jak jste se rozhodoval pro střední školu a co vás při studiu na ní bavilo?

Střední škola byla daná, tam mě vůbec nenapadlo nic jiného, a myslím, že ani jednoho z mých rodičů. Automaticky to byla střední všeobecně vzdělávací škola čili dnešní gymnázium, ale tříleté. Nebyl jsem nikdy technicky zaměřený, průmyslovka tedy nepadala v úvahu a střední vzdělávací škola byla jasnou volbou. Dostal jsem se tam bez problémů a rozhodl jsem se pro humanitní větev, protože přírodovědná, kde byla matematika a fyzika, mě nelákala. Ne že bych z těchto předmětů měl špatné známky, ale nebylo to něco, co na mě dělalo dojem.

Vždy jsem měl víc vztah k humanitním předmětům, včetně češtiny. Bavil mě dějepis, zeměpis, nikoli kreslení,

protože jsem neměl naprosto žádný talent na kreslení, nikoli zpěv, protože absolutně nemám hudební sluch. Paní učitelka, tuším ve druhé třídě, když mě nechala zpívat *Já do lesa nepojedu* a potom jsem měl reprodukovat tón klavíru, na který uhodila, nemohla uvěřit, že to tak skutečně je. Vždycky jsem měl ze zpěvu dvojku, trojky se snad ani nedávaly.

Obecně asi tím, že nemám hudební sluch, tak mi také nikdy moc nešly jazyky, tenkrát to byla ruština, k tomu jsem chodil na němčinu ke slečně Gogelové. Bydlela naproti nám přímo v ulici. Byla to svobodná a milá paní s německými kořeny. Chodil jsem tam jednou týdně, ale moc to k ničemu nevedlo.

Mimochodem, přes tenhle zmiňovaný hudební nesluch máte vřelý vztah k hudbě, kde se u vás vzal?

Profesor Koutecký nevěřil, že je možné, aby někdo nerozuměl vážné hudbě. Já jsem si ji ale neuměl nikdy dobře vychutnat. Mnoho lidí je jí uneseno, to já nebyl. Jednoduše jsem neuměl rozlišit nástroje a neuměl jsem dohlédnout do její hloubky. Pan profesor Koutecký říkal: „Vy se snažíte málo, kolego, každý, kdo se snaží, tak musí hloubku vážné hudby pochopit a být jí unesen.“ Protože on měl absolutní hudební sluch a nechápal, že někdo je na tom jinak. Mně ale nezbylo nic jiného než bigbítý, šedesátá a sedmdesátá léta, Beatles, Rolling Stones... nebo folkové písničky, protože v tom se hudební sluch ztrácí.

Poslouchal jsem hlavně v mládí, pak už jsem neměl tolik času se svým oblíbeným skupinám věnovat, ani to v naší zemi moc nešlo. A pak až po revoluci sem začaly

tu a tam některé, jak říká můj syn, hudební *vykopávky* přijíždět, a později jsem dokonce jezdil za nimi. Dneska stále ještě některé skupiny existují, některé už ne, ale občas se za nimi vydávám a objíždím různá města v Anglii. Jejich vystoupení už bývá spíš ve formě estrády, protože z původní skupiny zůstává třeba jen jeden žijící člen a zbytek jsou noví členové. Ale jméno si skupina pořád nese. I na příští rok už mám naplánováno několik *vykopávek*, musím ale zrychlovat, protože mizejí raketovým tempem.

Jaký byl váš největší hudební zážitek?

Určitě to byl koncert Paula McCartneyho, který sem přijel dvakrát. Jednou jsem byl na jeho koncertě ve Vysočanech v areálu jedné dnes už neexistující továrny a podruhé v O₂ areně. A vždycky jsem byl tříhodinovým koncertem naprosto unesen. Dalším velkým zážitkem pro mě byl Leonard Cohen, měl jsem možnost vidět ho v Praze dvakrát.

Jste také pověstný sbírkou cédéček, jak to s ní vypadá dneska?

Sbírka cédéček je skutečně rozsáhlá, ale už ji nerozšiřuji, protože jsem začal streamovat hudbu na svém mobilu a přehrávat si ji přes kvalitní reproduktor. Takže desky mám uložené a říkám si, proč jsem do toho investoval takové velké peníze, když mám teď všechny vykopávky v jednom mobilu. Fascinuje mě, že na co si vzpomenu, to na Spotify nebo obdobných platformách skutečně najdu. Tak jsem nadšen, užívám si to na stará kolena stejně jako před lety.

Nevnímáte trošičku nižší kvalitu hudby?

Jeden z mých oblíbenců se jmenuje Neil Young, je ctitel absolutně dokonalé reprodukce svých písní a hudby, takže prý dlouho vzdoroval, aby na těchto platformách jeho písničky byly. Ale já jsem uživatel nejhrubšího zrna...

Co ten obraz za vámi?

To mi udělali, myslím s velkou radostí, naši vědci. Jsou to reprodukce obalů desek skupin z šedesátých let. Profesor Trka jako Sinéad O'Connor nebo profesor Hrušák, tehdejší děkan fakulty, jako Bruce Springsteen. A sluší jim to. Myslím, že se u toho dobře bavili, já se bavím dodneška a vlastně všichni, kdo se na to pořádně podívají a znají ty, kdo na fotografiích jsou.

Kdy hudbu posloucháte?

Dnes už poslouchám méně, není to běžné, že si sednu a začnu poslouchat. Taky jsem se dal na podcasty, takže poslouchám třeba v autě, hlavně politiku, ale na hudbu vždycky dojde. A pak například když něco píšu nebo čtu, tak si pouštím hudbu jako kulisu.

Když už jsem u vašich koníčků, ty se obvykle rodí v mládí; které další zájmy k vám patří?

Od dětství jsem žil v pohybu, i když nejdřív neorganizovaně. V dospívání se můj pohyb rozvětvil do lásky k turistice, k horám, což přerušovaně praktikuji celý život, a druhá větev mého zájmu je sjíždění sjezdovek. Někteří mí kamarádi nechápali, proč já, který mám tak rád hory, po nich neběhám na běžkách, ale jen jezdím z kopce dolů.

Ale takhle mi to vyhovuje. Bohužel se s tím pojí i to, že jsem si občas na sjezdovce něco zlomil, tu kotník, tu klíční kost, loni jsem si na ledu pořádně natloukl rameno.

Když se zamyslím nad vašimi oblíbenými školními předměty, nad vašimi koníčky, člověk by čekal, že se automaticky někde na prvním místě objeví biologie...

Tak biologie, vlastně vidíte... Biologie nebyla předmětem, který mě nejvíc bavil. Určitě jsem ji bral, jako že je zajímavá. Ale na prvním místě nebyla. A že bych směřoval celé své dětství k tomu být lékařem, to by nebyla pravda. Jak to tak kluci někdy mají, dlouho jsem nevěděl, jakým směrem se vydám.

Na gymnázium jste nastoupil na podzim roku 1967, první ročník jste tedy skončil v létě 1968, jak na tu dobu vzpomínáte?

Můj otec byl nadšený, že se ten zatuchlý komunismus mění. Bylo mu pětáctyřicet. Vnímal změny všemi smysly, žil pražské jaro, byli jsme plní sil. Vzpomínám si na dovolenou v osmašedesátém, byli jsme s rodiči na Moravě. Bydleli jsme se stanem v kempech, byli jsme v Jeseníkách, Luhačovicích a na podobných místech. Táta se tam vždycy zapojil do diskuze o tom, jak je to úžasné.

V té době jsem také začal číst knihy, které mě formovaly, člověk v tomto věku věci nasává jako houba. Četl jsem české knihy a dostala se mi do ruky *Perlička na dně* od Hrabala a já byl konsternovaný, jak úžasná knížka to je. Další knížky, které mě v této době ovlivnily, byly od Párala *Milenci a vrazi* a *Profesionální žena*. Postupně jsem

objevoval další a další texty, které mohly začít vycházet. Potom už všechno nebylo tak úžasné, ale na duši dospívajícího člověka, který se s tím setkává v klíčovém věku, udělala řada z toho velký dojem. Pak vyšly i různé překladovky, třeba *Tichá dohoda* od Kazana. Nebo Kunderův *Žert a Směšné lásky*. Tihle autoři, Hrabal, Páral a Kundera, mě velmi oslovili, byli v té době taky mladí a byli asi na vrcholu... Jistě sem patří také *Zbabělci* od Škvoreckého. Mám to spojené s šedesátým osmým, i když to byl třeba šedesátý sedmý nebo devátý. A pak určitě filmy, na které jsem chodil do kina. Kino jsem měl vždycky rád a můj děda byl jako důchodce, poté co skončil ředitelování na škole, ředitelem kina. Film byl pro mě důležitý. Objevila se Československá nová vlna, a mám tedy s tou dobou spojeny ony krásné filmy, které se točily. A pak to zase zmizelo.

Přišel srpen... vzpomenete si, co jste dělal jednadvacátého srpna šedesát osm?

V noci z dvacátého na jednadvacátého srpna šedesát osm jsme byli s kamarádem u jednoho mlýna na Zlatém potoce u Lhenic v jižních Čechách. Byli jsme tam na čundru a spali pod stanem. Bylo nám šestnáct. Za pět minut tři čtvrtě na sedm ráno jednadvacátého srpna nás vzbudil mlynář toho mlýna: „Kluci, vstávejte, je válka.“ Měli jsme s sebou tranzistor, tak jsme si ho pustili a rychle se zorientovali. Věděli jsme, že čundr skončil a co musíme udělat, je sebrat se a nejbližším autobusem odjet do Českých Budějovic. Rodiče řekli, že jsme inteligentnější, než si mysleli, protože měli strach, že zůstaneme někde bůhví kde.

Pak už nás nikam nepustili. Chtěli jsme jít na náměstí, kde už byly tanky, ale dostali jsme zaracha a měli jsme utrum.

Po období euforie přišlo zase utahování šroubů. Jak jste to ve svém věku vnímal?

Byla to doba, kdy jsem měl první lásky, měl jsem spoustu zájmů, které odpovídaly věku, a to, co se dělo ve společnosti, šlo rámcově okolo mě. Ne všechno z Prahy do Budějovic dolehlo, takže člověk vnímal témata Palach a Palachův týden a to všechno, ale neúčastnil se dění aktivně. Utahování šroubů jsem vnímal hlavně přes své rodiče. Na škole se mě to nijak zvlášť nedotklo, protože profesory, které pak vyhodili, vyhodili až začátkem sedmdesátých let. Já jsem maturoval na jaře roku 1970, a to tam ještě byli. Pak tedy některé z nich vyhodili, protože neprošli prověrkami a kazili by mládež, ale mě se to nedotklo. A když jsem přišel na medicínu do Prahy, tak jsem nikoho z vyučujících neznal a nevnímal jsem tedy, jestli někdo smí nebo nesmí přednášet.

A zase – žili jsme studentský život, na který politika příliš nedoléhala. To, že jsme nikam nemohli, člověk bral jako bernou minci. Nešlo se na Erasmus do zahraničí, ale do hor na Slovensko. Až jsme se s mojí tehdejší nastávající ženou po pátém ročníku dostali na praxi do Polska a tam jsme koukali, jak je to přece jenom jiný svět než Česko. V roce 1975 u nás už skoro nic nemohlo být, třeba zmíněný bigbít. Ale když jsme byli ve Varšavě v klubu Stodola, co se tam všechno dělo, jaké filmy tam hrály a jaká to byla proti nám otevřená společnost... i když zase neměli moc

co jíst... Tak to pro mě bylo možná v praxi první uvědomění si toho, kam až jsme se u nás „dostali“.

Když už jsme u středoškolských let, je to taky doba experimentů. To tenkrát jste začal kouřit?

Kouřit jsem začal relativně pozdě, někdy okolo osmnácti let. Nebyl jsem takový ten dvanáctiletý, co chodí kouřit za stodolu. Tenkrát bylo kouření samozřejmě součástí života, oba mí rodiče kouřili, byla to společenská norma. Vezměte si filmy z té doby... Na začátku jsem si občas zapálil, třeba v hospodě, ale dlouho jsem nebyl pravým kuřákem. Pak teprve na medicíně začalo cigaret přibývat. Přestal jsem kouřit až v jednapadesáti letech. Do té doby se kouřilo běžně, i na lékařském pokoji a podobně. Takže člověk pak kouřil třeba patnáct cigaret denně, což už bylo hodně. Ten, kdo nekouřil, tak neví, o co se jedná. Ale kdo kouřil, ví, že je to v životě určitý bonus. Že na tabáku něco je. Ono pár cigaret denně je radost, a kdybych zůstal na... například do pěti cigaret denně, tak bych nikdy neskončil. Ale jak léta běží, stává se to závislostí, a tak jsem slíbil své rodině, že v padesáti přestanu kouřit. Ale nedodržel jsem to. Můj syn mi to měl hodně za zlé.

Ted' už ale nekouříte, kdy se to tedy stalo?

Kouřit jsem přestal, až teprve když jsem měl zdravotní problémy, měl jsem plicní embolii. Došlo k tomu, když jsem zkombinoval dva dlouhé lety a máje křečové žíly a vrozenou Leidenskou mutaci a tohle všechno se mi sečetlo. A tak jsem přestal kouřit. Jak říká kolega Trka: „To

je zajímavý, že i inteligentní lidi přestanou kouřit teprve, až když mají malér.“ V té době totiž přestával kouřit i jeden náš známý lékař z Vídně, který měl pro změnu infarkt. A tak to kolega Trka, coby profesor genetiky, takhle spojil. On nikdy nekouřil, tak nevěděl, o čem to je. Báł jsem se, že bude potíží s kouřením přestat, ale nakonec vlastně ani nebyla.

Pro lidi mimo medicínu je tohle zajímavé i proto, že si říkají: je to lékař, ví, jak moc je to nezdravé, a přesto to dělá...

Když je člověk mladý, tak příliš nefilozofuje nad tím, co je nezdravé. Ona averze vůči kouření začínala až v devadesátých letech, do té doby to zdaleka tak nebylo. Vzpomínám si na svůj zaoceánský let do Montevidea v roce devadesát pět, to se ještě pořád mohlo při zaoceánských letech na zadních sedadlech kouřit. Až pak teprve, když jsem začal létat do USA, jsem najednou viděl, jak jsou kuřáci ostrakizováni. Jak jsou vyčleňováni na okraj společnosti a jak jim to komplikuje život. Pak to začalo gradovat a člověk si naplno uvědomoval, že nedělá dobře.

Vraťme se do dospívání — kdy přišlo rozhodnutí jít na medicínu?

S rozhodnutím pro medicínu jsem se oficiálně vyslovil až teprve někdy na začátku třetího ročníku, bylo mi sedmáct. Tenkrát se začalo zjišťovat, kdo by co chtěl dělat nebo kam, na jakou školu, by šel. Já řekl medicínu, což bylo překvapením. Myslím, že rodiče zajásali, ale komentovali to, že to bylo poprvé, kdy ode mě něco takového slyšeli.

Medicínu jsem vlastně řekl proto, že když jsem o tom musel začít přemýšlet, neuměl jsem si představit, že by to mělo být něco jiného. Už proto, že archeolog s námořníkem mě postupně opustili, i když archeologie mě hypoteticky opustit nemusela. Když ale došlo na lámání chleba, byla to medicína. Myslím, že rodiče byli rádi. A pak už jsem názor nezměnil.

Jaké tenkrát byly přijímací zkoušky a jak jste se připravoval?

Na gymnázium jsem byl dobrý žák, ale ne excelentní. V Budějovicích bylo jedno gymnázium a bylo tvrdé, mělo dobrý zvuk. Měl jsem tradičně trojku z němčiny, němčinář byl strašný člověk, pořád se psaly diktáty, ale mluvit nás nenaučil. Angličtinu jsme neměli, kantoři byli logicky na němčinu. Další trojka bývala z ruštiny nebo z češtiny, češtinář byl velmi náročný. Vyznamenání jsem myslím neměl nikdy, v prváku jsem měl deset dvojek. Jinými slovy, na přijímačky jsem nešel s vyznamenáním. Tenkrát se na vysvědčení koukalo, ale nebylo to rozhodující.

Zkoušky na medicínu nebyly jednoduché, protože zájem byl vždycky větší než počet míst, to platí dodneška. Už s vědomím, že chci právě tam, jsem pochopitelně maturoval z biologie. Věděl jsem, že se musím učit fyziku a chemii, to jsem si už ve třetáku dal dohromady. Na přijímačkách byly nejdřív testy a pak pohovor, který měl ukázat všeobecnou inteligenci nebo přehled. Nijak zvlášť jsem se na to už neučil, ani si nepamatuji, že bych se nervoval. Říkal jsem si, že to nějak dopadne. Přijímačky se dělaly ještě v dětské nemocnici, kterou hned potom zbourali.